

Het Groene Blad

IVN Eerbeek en omstreken jaargang 30 nr. 4 2018

Guus Kruishaar (hoofd)

Arjo Zebben

Willem van Tol

ivn natuur
educatie

Colofon

IVN-Eerbeek en omstreken

IVN, Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid, afdeling Eerbeek en omstreken, is een vereniging van vrijwilligers die mensen betreft bij hun (groene) leefomgeving, natuur, milieu en landschap in de gemeente Brummen. IVN-Eerbeek e.o. organiseert activiteiten zoals wandelingen, cursussen en werkzaamheden in het groen voor iedereen.

Lid of vriend worden? Meld je via e-mail aan bij secretaris@ivn-erbeek.nl of via de website.

Contributie (per jaar):

Leden: € 24,- Donateurs: € 12,- Huisgenootleden € 12,- Vriend van IVN Eerbeek € 48,-

Te betalen op IBAN. NL17 RABO 0309 230 705 t.n.v. Penningmeester IVN Eerbeek.

Opzegging vóór november bij secretaris@ivn-erbeek.nl

Wijzigingen in adresgegevens, e-mailadres, graag melden bij secretaris@ivn-erbeek.nl.

Bestuur:

Voorzitter:	Jos Rouland	voorzitter@ivn-erbeek.nl
Secretaris:	Herman Heskamp	secretaris@ivn-erbeek.nl
Penningmeester:	Gerrie den Besten	penningmeester@ivn-erbeek.nl
Lid:	Lambert Kouwenberg	lkouwenberg142@gmail.com
Lid:	vacant	

Contactpersonen werkgroepen:

Excursies:	Sandra Omlo	excursies@ivn-erbeek.nl
Foto:	Joop Gerretse	foto@ivn-erbeek.nl
Natuurtuin:	Gerard Nijhof	natuurtuin@ivn-erbeek.nl
Publiciteit:	Gerard Bosch	publiciteit@ivn-erbeek.nl
Scholing:	Herma Scherpenzeel	scholing@ivn-erbeek.nl
Venel:	Jos Rouland	venel@ivn-erbeek.nl
Jeugd:	vacant	

Het Groene blad

Het Groene Blad is het contact- en informatieblad van IVN-Eerbeek en verschijnt viermaal per jaar. Het blad is van en voor leden en donateurs. Bijdragen zijn van harte welkom.

Overname van artikelen is toegestaan na schriftelijke toestemming van de auteur en de redactie.

Kopij voor Het Groene Blad kan worden verstuurd naar: redactie@ivn-erbeek.nl

Het Groene Blad is eveneens te lezen op de website van IVN-Eerbeek en omstreken www.ivn-erbeek.nl onder Publicaties.

Redactie: Gerard Bosch, Jan Coenraads, Jan Groenhof en Lambert Kouwenberg.

Opmaak en vormgeving: Herman Heskamp en Ronald Geerlof.

De uiterste inzenddatum van kopij voor het volgende nummer is 1 januari 2019.

ISSN 2543-117X

Het Groene Blad

IVN afdeling Eerbeek - November 2018

Redactioneel

Dit nummer van Het Groene Blad is inmiddels alweer het vierde dat in de nieuwe opmaak verschijnt. Deze nieuwe opmaak biedt minder armslag om alles naar eigen voorkeuren in te delen en gebruik te maken van alle mogelijke lettertypes en of regelafstanden. Een gevolg daarvan is onder meer dat meer tekst nodig is om een blad van 16 pagina's te vullen.

Bij de 'oude' opmaak werd voor de tekst van de artikelen een lettergrootte van 11 punts gebruikt en nu is dat 10 punts. Ook de regelafstand is in de huidige opmaak anders: 12 punts tegen 13 punts voorheen. De verschillen lijken minimaal, maar het gevolg is wel dat er veel meer tekst nodig is om een afdelingsblad met 16 pagina's tekst samen te stellen.

We kunnen wel wat oplossingen voor dit probleem bedenken: er kan meer tekst worden aangeleverd, er kunnen meer foto's worden aangeleverd die eventueel groter kunnen worden afgedrukt en zo nodig kan het blad in plaats van 16 nog maar 12 pagina's bevatten. Aangezien Het Groene Blad van en voor leden en donateurs is, kunt u uw voorkeur kenbaar maken.

Voor welke oplossing er ook wordt gekozen, het betekent in veel gevallen dat leden en donateurs een bijdrage moeten leveren. Meer tekst betekent dat er meer kopij moet zijn en die behoort niet uitsluitend afkomstig zijn van een beperkt aantal auteurs. Ook foto's van een ruim formaat en van een goede kwaliteit mogen best door meer mensen worden ingestuurd.

Heeft u een bijdrage? Stuur deze als platte tekst (Word document zonder opmaakpogingen) naar redactie@ivn-erbeek.nl. Is er een foto bij, stuur die dan als een afzonderlijk .jpg-document met de tekst mee. Een foto (of andere illustratie) in geen geval in de tekst zelf opnemen. Alleen door deze richtlijnen te volgen kan verzekerd worden dat uw bijdrage voor plaatsing in ons afdelingsblad in aanmerking komt.

De redactie van Het Groene Blad

Voorblad

Geen paddenstoelwandeling is compleet als er geen vliegenzwam wordt waargenomen.

Herfst bij het kanaal Dieren Apeldoorn. Amerikaanse eiken kleuren in de herfst erg mooi. Zorg wel dat je op tijd aanwezig bent het is voorbij voor je het weet.

Inhoud

- 4 Ouwe kost(baarheden)
- 6 Leden en donateurs
- 7 Gidsenuitje Gorsseise hei
- 8 Schaapje
- 9 Kruisbekken
- 10 Jaartheme fotografieren
- 12 Wolven en raven
- 13 Vierseizoenenwandeling
- 14 Natuurtuin in de zomer
- 16 De wolf in Nederland
- 18 Excursie beken en sprengen
- 20 Agenda

Colofon

Drukker:
Editoo B.V. te Arnhem

foto: Bert van der Saag

Ouwe kost(baarheden)

AUTEUR: BERT VAN DE SAAG

Beekruimers vroeger en nu

Zolang er beken gebruikt worden door mensen, moeten deze ook worden onderhouden door de mensen. Vroeger gebeurde dat meestal in het voor- en/of najaar, maar soms ook wel het gehele jaar door. De onderhoudsmannen, meestal twee, werden ingehuurd door de eigenaar of pachter. Het was handwerk en zwaar, maar met veel resultaat en het werd goed betaald.

Die beekruimers zorgden ervoor dat opstoppingen werden voorkomen en blad en ander afval werden verwijderd. Tegenwoordig mag je blij zijn als het gebeurt. Alhoewel, de laatste jaren is er, mede door de grotere belangstelling voor de beken en het water, meer bedrijvigheid.

Vrijwilligers met een warm hart voor natuur en cultuurhistorie, zorgen er nu voor dat de beken blijven stromen. Gebeurde dat vroeger met een krag, hekkel of een baggerbeugel, tegenwoordig doen we het met grepen/rieken, schoppen, grasharken en andere hulpmiddelen, maar ook de baggerbeugel wordt nog steeds gebruikt.

Zo worden blad, modder, wildwissels en andere obstakels verwijderd. Het materiaal wordt op de oevers en tegen de wanden gegooid, wat behoorlijk zwaar werk kan zijn.

Vroeger vond, na het voltooiën van het afsteken van de Eerbeekse beek, bij café de Bonte Koe de 'bontekoeseker-mis' plaats. Dit café stond op de hoek van de Harderwijkerweg en Coldenhovenseweg, waar nu de oude kantoren van papierfabriek De Hoop (DS Smith) staan. Na deze kermis begon men dan vaak weer opnieuw. Soms had een beekruimer ook meer beken te bewerken. Er werd gewerkt van boven naar beneden, dus van de kop naar het einde. Je kreeg dan een betere afvoer van wate

Graskanten werden met een zicht gemaaid; met een soort zeis werden overhangende takken afgehouden. De ruimer waadde door de beek in klomplaaizen en later in lies- of rubberlaaizen. Ook herstelden de ruimers ingetrapt oevers en werd in de beek groeiende vegetatie afgemaaid. Was de beek lek dan werd een nieuwe lemlaag aangelegd.

Baggerbeugel

De beek kreeg jaarlijks en soms halfjaarlijks zo'n grote beurt. Vaak werd de beek tussentijds nog 'doorgehaald'. Dat wil zeggen, met harken en dergelijke werd losliggend vuil weggespoeld. Het doorhalen werd het liefst uitgevoerd op de dag voor de vrije dag. Het vertroebelde water had dan een dag om uit te zakken (weer helder te worden). Dit was gunstiger voor de fabriek, papiermolen of wasserij. Het doorhalen werd vaak samen met fabriekspersoneel uitgevoerd en vond enkele malen per jaar plaats en soms wel eenmaal per twee weken.

Er staat een mooi kunstwerk van een baggeraar in Dwarsgracht, een plaatsje 3 km van Giethoorn in de Weerribben. Het beeld is gemaakt door Janno Petter. Janno is geboren (1956) en getogen in Dwarsgracht en overleed ook hier in 2010. Hij begon met houtsnijkunst, maar ging later over naar beeldhouwen. Er is een klein museum in Dwarsgracht met zijn werk. Naast beeldhouwwerk zijn er tekeningen, schilderijen en fotowerk van zijn hand te zien.

De baggeraar

De beekruimers moesten ook beschoeiing aanbrengen, vooral in het opgeleide gedeelte van de beek. Beschoeiing wordt aangebracht om bescherming te bieden tegen afkalven of afglijden van de waterkant. De beschoeiing kan bestaan uit hout, beton, gerecycled kunststof of staal. In onze omgeving is het hout, meestal hardhout. Dit rot minder snel weg. De beschoeiing dient om in het opgeleide gedeelte van een beek de stroom in de goede richting te leiden. Hierdoor krijgt de stroom meer kracht en het rad van de molen meer vaart.

Tegenwoordig zijn de beken niet meer van groot economisch belang en wordt er niet zoveel geld aan uitgegeven. De beken en sprengen hebben wel cultuurhistorische waarde.

Papierfabrieken en wasserijen gebruiken het beekwater nauwelijks nog.

De vervuiling van de beken werd echter erger en de afvoernam af, door het verminderende onderhoud. Ook waren er steeds minder beekruimers. Dit niet alleen vanwege de zware fysieke arbeid, maar ook door het gebrek aan ken-

nis van zaken en de grote zelfstandigheid, waaronder ze moesten werken. De fabrieken hebben nu meestal eigen geslagen putten en maken gebruik van waterzuivering. Gelukkig hebben verschillende organisaties de handen ineengeslagen en voor de beken een reddingsplan opgesteld. Verheugend is tevens dat iedereen enthousiast is en de resultaten duidelijk zichtbaar zijn.

Twee jaar geleden is een groep enthousiastelingen (waaronder ondergetekende) begonnen met de Gravinnebeek nieuw leven in te blazen. En dat niet zonder resultaat want het herstel van de beek is, met veel geploeter en nog meer plezier, tot de waterval (het Kerstensmolentje) gevorderd. Begonnen werd met de kop schoon en open te maken. Maar toen bleek dat deze niet genoeg water leverde, hebben we ook nog maar de zijtakken nummer twee en vier naar boven gehaald.

Foto: Bert van der Saag

In de loop der jaren hebben dieren (door er zand in te rennen), afgevallen takken en omgevallen bomen ervoor gezorgd dat deze zijtakken nog nauwelijks te onderscheiden waren. Maar ook deze hindernis werd met de nodige inspanning genomen. Dit gaf extra resultaat en de beek nadert nu regelmatig ons beoogde doel.

's Morgens staat het water meestal tot de waterval en in de loop van de dag zakt het wat in. Wat dat betreft past hij zich aan aan de ruimers, dat zijn ook voornamelijk grijze duiven en die zakken ook vaak in. Het is trouwens een machtig gezicht als je de beek ziet stromen. We drinken dan uitgebreid koffie om maar goed naar ons werk te kunnen kijken. Mooi is ook om te zien dat de dieren ons

werk waarderen. Het barst van de kikkers in de verschillende stadia: eerst kikkerdril, later kikkervisjes en ten slotte ook de volwassen exemplaren. Verder zie je de afdruppen van herten, zwijnen en ook dassen. We hebben al salamanders gespot en het aantal vogels dat ons vergezelt en vrolijk voor ons fluit, is legio.

Weer of geen weer, het blijft een leuke klus. Je snapt nu dat de ruimers vroeger graag die klus aannamen.

Als ik dit verhaal schrijf, hebben we zomervakantie, maar toch ga ik regelmatig even kijken en zo nodig steek ik de handen uit de mouwen als er weer een tak of te veel bloesem van de beuken in ligt. Dit geeft dan weer remming van de stroom en dat mag niet. De grond is zo'n 25 jaar niet drassig geweest en moet opnieuw verzadigd worden. Gelukkig heb ik hulp van Tomme, mijn kleinzoon. Hij kan lekker werken en het is ook nog eens reuze gezellig zo met z'n tweetjes in dat stille bos. Hij ziet en hoort alles. Ik mag geen kikkervisje de kant op vegen want hij gooit ze een voor een weer in het water. Ja wat moet je ervan zeggen?!

Foto: Bert van der Saag

Zoals u heeft gelezen, waren er vroeger beekruimers, maar gelukkig zijn ze er nu ook weer. Leeftijd speelt geen rol. Kom gerust eens kijken op woensdagmiddag. Er is zelfs een diploma te behalen, naar ik meen in de buurt van Ugchelen. Wat is er mooier dan met kinderen of kleinkinderen hieraan te beginnen?

Diploma beekruimer voor kinderen

Leden en donateurs

Nieuwe leden

N. Groenewold
S. Noorlander

Nieuwe donateur

A. Jeronimus Heekelaar

Nieuwe vriend

Engelenburg Golf & Country Club

Opzeggingen donateurs

Els Dekker
P. Hogeveen
T.J. Schut
Mevr. Van Visseren

Opzegging leden

Fam. Rongen

Verhuisd

O. Nordkamp

Gidsenuitje Gorsselse Heide

AUTEUR: SANDRA OMLÓ

Een uitje voor de gidsen had al een paar jaar niet plaatsgevonden. Als coördinator vond ik dat het tijd was om weer eens iets te organiseren! De Gorsselse Heide leek mij wel wat. Ik was daar voor het laatst geweest toen ik betrokken was bij de natuurgidsencursus met IVN-Zutphen in 2005. Lekker dichtbij. Toevallig besprak ik mijn plan als eerste met Lambert. Tot mijn verbazing reageerde hij niet alleen positief, maar bleek hij zelfs gids te zijn in dit gebied. Samen hebben we een datum geprikt en nog wat bijkomstigheden besproken.

Het werd 21 juli. We gingen met 10 gidsen op pad. Helaas konden er 4 personen, om uiteenlopende redenen, niet bij zijn.

We verzamelden bij Lambert thuis in Eefde, waar we ontvangen werden door hem en zijn vrouw Ineke. Zij zorgde voor koffie/thee met heerlijke, zelf gebakken appeltaart. Daarna op pad. Lambert vertelde over de geschiedenis van het gebied en over de vernieuwingen (Natuurherstelplan) sinds juli 2014.

Herstel uit het Natuurherstelplan

Het gebied is de vorige eeuw steeds meer verdroogd. Ook de militaire functie heeft zijn sporen nagelaten. Marke Gorsselse Heide voert het Natuurherstelplan Gorsselse Heide uit. Dit moet leiden tot het weer vernatten van het gebied, het verminderen van verzuring en een meer geleidelijke overgang tussen bos, heide en vennen. Daartoe worden venoevers ontdaan van houtopslag voor het tegengaan van verzuring. Het open karakter van de heide, deels verloren gegaan door verbossing, wordt hersteld

Foto: Sandra Omló

door het weghalen van bos. Watergangen aan het uiteinde van de heide worden verondiept of afgesloten. Dit vertraagt de waterafvoer en is wezenlijk voor het herstel van de natte heide.

Het was al weken droog en heel warm weer geweest wat natuurlijk ook heel goed te zien was. Er was al aardig wat paarse struikhei, maar of deze hei tot volle bloei zou komen, was de vraag. Het Lutea-ven stond nagenoeg droog. In een paar andere plassen stond nog (wat) water.

Op mijn verlanglijstje stond de klokjesgentiaan. Gelukkig was die in grote aantallen aanwezig. We hebben de hitte doorstaan en onze dorst konden we lessen bij de Zeven-sprong in Joppe. Daar werd ons een drankje aangeboden door het bestuur. Na allerlei lovende woorden gingen we tevreden huiswaarts.

Oproep aan alle lezers van Het Groene Blad

Beste mensen,

Het zal u zijn opgevallen dat de artikelen in Het Groene Blad (HGB) vaak van een beperkt groepje mensen komen. De redactie is natuurlijk erg blij met deze personen en al hun bijdragen. Het zou echter nog beter zijn als er meer mensen beschikbaar zouden zijn voor het leveren van kopij...

Daarom doen wij een beroep op u allen om wat materiaal, van welke aard dan ook, aan te dragen voor HGB.

We weten dat veel mensen terugschrikken voor het schrijven van een stukje omdat ze denken dat ze dat niet kunnen. Maar mensen, vrees niet; elke bijdrage is welkom! Eventueel kunnen de leden van de redactie uw tekst, als dat nodig is en met uw toestemming, wat verfraaien en dan plaatsen in HGB.

Qua onderwerp kunt u denken aan iets waar u veel verstand van heeft, iets wat uw hobby is of uw beroep en met natuur en milieu te maken heeft.

Als u wel iets te vertellen heeft maar dit niet wilt opschrijven, kunnen wij ook bij u langs komen en u een interview afnemen en daarover schrijven. Het mag nuttige informatie zijn maar ook een leuke anekdote, een weetje, een mening enz.

Wilt u er eens over willen nadenken? En ons dat dan melden. U doet er ons een groot plezier mee.

De redactie van Het Groene Blad

Schaapje

TAUTEUR: JOS ROULAND

Eind juli ontdekte Mieke, mijn vrouw, een nachtvlinder tegen een tafelpoot van onze tuintafel. Het was een mooi beestje, witachtig met wat zwarte streepjes en vlekjes (zie foto). Op zijn kop zaten fijne haartjes. Hij was enkele centimeters lang. We lieten hem rustig zitten, want we hadden geen last van hem en hij kennelijk ook niet van ons, want hij zat er na een dag of vijf nog steeds. Toen begonnen we te vermoeden dat het beestje misschien dood was. Onder en achter zijn achterlijf zat een bruinachtige substantie.

Voorzichtig pakte ik de nachtvlinder op en zag dat een pootje bewoog. Hij was dus niet dood. De bruinachtige substantie viel op de grond en bleek oranje eitjes te bevatten. Het ging dus om een vrouwelijk exemplaar. De eitjes veegde ik voorzichtig bij elkaar en stopte ze met de vlinder in een doosje. Hiermee fietste ik naar Gerard Bosch, die o.a. erg veel kennis heeft van vlinders, vogels en planten. De vlinder bleek hij niet te kennen, maar met behulp van een boek kon hij de naam achterhalen: schaapje. De vlinder heeft Gerard niet eerder gezien, wel de rups. Aan de rups dankt de vlinder zijn naam, want die is bedekt met wollige haren. Gerard zal proberen de eitjes te laten uitkomen. De vlinder zelf heeft het avontuur niet overleefd.

Foto: Mieke Rouland

Eend

Al raak ik aan de waterkant
In observaties steeds getrainder
Van eenden heb ik geen verstand:
Voor mij zijn alle eenden eender

Kruisbekken

AUTEUR: LAMBERT KOUWENBERG

Foto: Boudewijn van Baalen

Heeft u ze al gehoord of gezien? Hopelijk is er ook deze herfst weer een invasie van kruisbekken.

Deze bijzondere vogel is een typische herfst- en wintervogel die we vanuit het hoge noorden vrijwel elk jaar in ons gebied mogen verwelkomen. Hoewel er wel enkele exemplaren ingeburgerd zijn en als broedvogel ook na de winter blijven hangen, is het toch vooral een graag geziene herfst- en wintergast, in de naaldbossen van de Veluwe.

De bek.

Het is een goed gebekte zangvogel die een aardig liedje zingt, maar hij is toch vooral bekend vanwege de opmerkelijke vorm van zijn bek. Al in de 18e eeuw schreven Nozeman & Sepp in het standaardwerk 'Nederlandsche Vogelen' het volgende:

De Bovenkaak is bultig omgekromd, by den Kop zeer dik, allengs verdunnende en ongeveer een kwart cirkel beschryvende. De Onderkaak is een weinig opwaards gekromd en aan de kanten als ingekneepen, schietende aan de regterzyde voorby de Bovenkaak heen met haare Punt, 't welk een Schaarswyzen Bek aan dezen Vogel geeft.

Uiterlijk en geluid.

Behalve door deze wonderlijke snavel die hem zeer van nut is bij het uit hun kegels peuteren van de zaden van allerlei naaldbomen is hij ook qua kleur een opmerkelijke verschijning. Met name het mannetje valt op met zijn steenrode lijf, iets lichtere stuit en donkere vleugels en staart. Het vrouwtje is olijfgroen met een geelachtige stuit. De kruisbek (*Loxia curvirostra*) behoort tot de familie van de vinkachtigen en lijkt ook het meest op een grote vink. Zijn geluid is vergelijkbaar met dat van de groenling (ook een vinkensoort). De zang (een mengsel van fluitende, kwelende en krassende geluiden) is niet zo bekend maar wel de roep: "kiep kiep" en variaties hierop.

De naam.

De vogel ontleent zijn naam natuurlijk aan de vreemde snavel. Hij heeft ook streeknamen als scheervink, kruisvink en dennenpapegaai. Deze laatste naam danken de kruisbekken voor een deel ook aan hun manier van eten en hun foerageergedrag waarbij ze zich als muizen over de hoogste takken bewegen en hangend aan dennen- of sparappels naar voedsel zoeken.

Voorkomen.

Om de paar jaar, soms in de zomer maar meestal in september/oktober, komen de vogels in groten getale (invasies) naar Nederland wanneer de vruchtzetting bij de sparren in met name Scandinavië het laat afweten. Strijkt een groep kruisbekken neer dan is dat in de toppen van naaldbomen waar ze de zaden uit dennen- en sparrenappels peuteren. Omdat zaadeten dorstig maakt drinken ze regelmatig uit poeltjes in de buurt van de naaldbomen.

Voedsel.

De kruisbek leeft bijna uitsluitend van de zaden van naaldbomen. De gewone kruisbek eet de zaden van de verschillende dennen, sparren en lariksen. Maar in gebieden waar de dennenappels groter en sterker zijn (Schotland, Scandinavië, Alpen en Pyreneeën) hebben zich grotere soorten ontwikkeld met grotere snavels zoals de grote kruisbek en de witbandkruisbek die hier veel zeldzamer zijn of slechts sporadisch voorkomen.

Gast en broedvogel.

De kruisbek komt ook wel als broedvogel in Nederland voor. Daarvoor is een gebied van zandgrond nodig waar de grove den (en spar) met meer dan 100 ha. voorkomt. Er was een ruime verspreiding in Noord-Brabant - maar die is nu aanzienlijk minder - en verder op de Utrechtse Heuvelrug en in de naaldbossen van Drenthe maar het zwaartepunt ligt op de Veluwe o.a. in de omgeving van Loenen. Ze maken hun nest, een stevig, komvormig bouwsel van dennentakjes, schors en mossen met een ondiepe binnenkom van dierenharen en veren, hoog in de bomen. Het vrouwtje broedt in 13 tot 16 dagen het legsel van 3-4 blauwachtig witte eieren met paarse tekening uit. De jongen verlaten na zo'n drie weken het nest maar zijn pas een maand later zelfstandig. Het broedseizoen begint al in de winter en eindigt dus ook vroeg, zodat de trek al weer vroeg in het voorjaar begint.

Toekomst.

De kruisbek geldt niet als een bedreigde vogel. Het broedgebied kan echter door de omvorming van naaldbossen tot natuurlijker (loof)bos of heide ongeschikt worden. Het verdient daarom aanbeveling om oudere opstanden met fijnspar, larix en grove den niet allemaal te kappen.

Bronnen: Vogelbescherming Nederland
Diverse vogelboeken
Waarneming.nl

Jaarthema fotograferen

AUTEUR: BARBARA DE JONG

Voor dit herfstnummer heeft de redactie gesproken met Joop Gerretse en Boudewijn van Baalen over een selectie uit hun foto's en hun manier van fotograferen. Het doel van deze serie is om lezers op ideeën te brengen, de natuur op een andere manier te laten beleven en wellicht ook te inspireren om zelf te gaan fotograferen. De technische uitleg van de twee mannen kan helpen bij het kiezen van een camera en een opname-programma.

De herfst is het seizoen van de gloedvolle kleuren en het zachter wordende licht. Dan is het voor iedereen relatief makkelijk om mooie foto's te maken van spinnenwebben of paddenstoelen. Om de beelden boven het eenvoudige uit te tillen hebben Joop en Boudewijn waardevolle tips.

Foto: Boudewijn van Baalen

Boudewijn kiekeke het klassieke wielweb met ochtend-dauw. "De compositie en de scherptediepte zijn belangrijk. Ik houd niet van een rommelige achtergrond, dus ik kies voor een geringe scherptediepte. Hiervoor stel ik de spiegelreflexcamera scherp op het onderwerp en is de voor- en achtergrond onscherp oftewel wazig en egaal". Boudewijn vindt dat het onderwerp dan het beste tot zijn recht komt. Meestal is een foto met het hoofdonderwerp precies in het midden niet de mooiste. Boudewijn licht toe: "Een vuistregel is dat je het beeld in negen gelijke vakken deelt en dan gebruik maakt van de denkbeeldige lijnen op één derde deel van de breedte of één derde van de hoogte." Bij de uitgekozen foto's van Boudewijn en Joop zie je dit uitgangspunt inderdaad bijna altijd terug.

Bij de plaat van de porseleinzwam bijvoorbeeld. Joop vertelt: "Ik maakte deze foto met een telelens vanaf de onderkant. Het porseleinzwammetje is scherp in beeld. Het is een foto met tegenlicht door het bladerdak heen. De achtergrond is bewust wazig gemaakt met een grote lens, dus een 'laag diafragmagetal' waardoor het licht en de

Foto: Joop Gerretse

bladeren kleurige bolletjes geworden zijn: ze hebben de vorm van de lensopening aangenomen. Zo springen de zwammen eruit."

Joop koos uit zijn collectie allemaal stillevenen die de verstillig van de herfst prachtig tonen. De uitbundige herfstkleuren van de bomen zijn karakteristiek voor dit seizoen. Het bruggetje zit weer op een derde, dit keer van de hoogte. Joop zette de kleuren een klein beetje aan met het programma Lightroom. De prent met de ochtendnevel en de bomen in de verte is ook bewerkt: de mistflarden zijn wat aangezet. Joop: "Waar en wanneer je witte wieven aantreft en in welke laagjes, is een kwestie van geluk." Ook de lariksen in de namiddag geven de sfeer van het seizoen mooi weer. "In de verte zie je vaag boomkruinen. Ik ben heel laag gaan zitten en wilde de lariksen laten oplichten ten opzichte van het donkere bos. Ook heb ik erop gelet dat de drie bomen links vooraan in een diagonale lijn staan, dat geeft rust in het beeld."

Boudewijn schoot twee keer een toevalstreffer: de kolibrievlinder op een spoorbloem en de overtrekkende kraanvogels. "De vlucht van de kraanvogels is voor mij het laatste 'evenement' van het jaar in de natuur na de hertenbronst. Ik had het geluk dat de kraanvogels redelijk laag over mijn tuin heen vlogen, meestal vliegen ze hoger. Voorwaarde is natuurlijk wel dat je je camera altijd klaar hebt liggen." Het kopje van de kolibrievlinder die nectar zuigt zit op de goede plaats: op een derde van de breedte. "Ergens vind ik het jammer dat de vleugels niet scherp

Foto's: Boudewijn van Baalen

Foto: Joop Gerretse

zijn. Daarvoor was de sluitertijd te lang. Anderzijds geeft het wel de actie van het moment weer. Met vogels heb je meestal niet genoeg tijd om je instellingen perfect te zetten."

Een goede foto begint met zelfkritiek, stellen beide mannen. Veel weggooiën dus. Een camera met handmatige instellingmogelijkheden voor sluitertijd, belichting en scherptediepte/diafragma-opening is wel nodig voor artistieke foto's. Dan kun je er zelf voor zorgen dat je onderwerp het best tot zijn recht komt ten opzichte van omgeving en achtergrond. Theoretische kennis over compositie en het eventueel maken van uitsnedes helpt ook. De keuze voor het programma waarop je camera werkt, maakt ook veel uit. Joop: "Ik maak mijn foto's in RAW, dan wordt er meer informatie opgeslagen dan met het veelgebruikte JPEG. JPEG maakt als het ware een dia, RAW bewaart het 'negatief'. Het voordeel van RAW is dat ik naderhand belichting en witbalans kan corrigeren. Het

nadeel van RAW is dat je een foto altijd moet nabewerken en dat de foto's veel opslagruimte vergen. Ik neem altijd een reservegeheugenkaartje mee." Met Lightroom kun je kleuren intensiveren, schaduwen lichter of donkerder maken en zelfs pixels verplaatsen. Boudewijn maakt van dat laatste niet veel gebruik. "Ik zal nooit een compleet takje verwijderen uit de foto. Dan is, volgens mij, de foto gewoon niet goed genomen."

Meerdere lenzen met verschillende brandpuntsafstanden vergroten de mogelijkheden, maar die maken de hobby duurder. Bovendien kunnen sommige lenzen behoorlijk zwaar zijn. Een grote lens met een lange brandpuntsafstand weegt ruim vier kilo... Boudewijn verzucht: "Ik zou best een macrolens willen hebben, maar dan zou ik nooit meer thuis zijn."

Joop Gerretse heeft een eigen website: www.kiekdenatuur.nl

Foto: Joop Gerretse

Foto: Joop Gerretse

Wolven en raven

AUTEUR: GERARD BOSCH

Wolven

Begin september las ik in het huis-aan-huisblad Brummens/Eerbeeks Weekblad een artikel met de kop 'Wolven en raven terug op de Veluwe'. Nu zijn er in de afgelopen jaren al wel vaker wolven in ons land en ook op de Veluwe gesignaleerd, maar of dit ook betekent dat het dier 'terug' is, moet worden afgewacht.

Foto: Herma Scherpenzeel. Wildpark Anhalter Schweiz bij Anhalt, net over de grens bij Genderingen.

In zijn verhaal schrijft de auteur van het artikel dat hij aan 'de' IVN Eerbeek en omstreken had gevraagd, wanneer de wolven bij ons zouden zijn. Aan wie van ons hij dat heeft gevraagd en welk antwoord hij heeft gekregen, vermeldt hij niet. In het verdere verloop van zijn verhaal noemt hij de naam van Bas van Lith. Deze werkt sinds maart van dit jaar bij het IVN in Gelderland als junior projectleider. Zoals was te verwachten heeft ook die niet zulke nauwe contacten met de te verwachten wolven om dat te kunnen zeggen. Als antwoord verwijst Bas naar de site wolvinnederland.nl.

Raven.

In het laatste deel van zijn artikel wekt de auteur van genoemd artikel de indruk dat ook de raven terug zijn op de Veluwe. Hij vergeet daarbij echter duidelijk te maken dat deze kraaiachtigen zich hier inmiddels al vele tientallen jaren ophouden, nadat ze in het begin van de vorige eeuw fel werden bejaagd en ten gevolge daarvan als broedvogel uit ons land waren verdwenen. Het laatste broedpaar werd in 1928 bij Nijkerk waargenomen.

Doordat in de loop der jaren de mens met andere ogen naar de natuur ging kijken, wilde men de raaf in ons land herintroduceren. Een poging enkele jaren voor de oorlog met 9 raven uit Litouwen mislukte, want een jaar na het uitzetten is van de vogels niets meer vernomen. Eind jaren '60 en in het begin van de zeventiger jaren van de vorige eeuw heeft het voormalige RIN (Rijksinstituut voor

Natuurbeheer) een nieuwe poging gewaagd. Er werden in totaal 116 raven geïmporteerd uit Schleswig-Holstein in West-Duitsland en uit Mecklenburg-Vorpommern in Oost-Duitsland.

De geïmporteerde raven werden uitgezet in kweekkooien verspreid over het land en vanaf 1969 tot 1992 uitgezet in omgevingen die men daartoe geschikt achtte, waaronder de Veluwe, maar daar wist geen enkele vogel met succes te nestelen. Vanaf 1984 ging het er beter. Dat kon ik ook merken als ik met onze hond ging wandelen in de Loenermark. Van verre was het karakteristieke "kroa-kroa" al te horen en soms cirkelde een groep raven boven onze hoofden en de bomen terwijl ze al krassend in diverse toonhoogten met elkaar in gesprek leken te zijn.

Inmiddels gaat het goed met de raaf in Nederland. Met uitzondering van de provincie Zeeland komt hij in het hele land voor. Het aantal broedparen bedroeg in 2016 125-145. Om de vogels te horen of te zien hoeft ik niet per se naar de Loenermark. Bij mijn vlindermonitoring hoorde ik ze regelmatig over de Empese- en Tondense heide trekken, richting Voorstonden of de bossen bij Empe. Of ze daar ook broeden is mij niet bekend. Het kan ook zijn dat ze op zoek zijn naar voedsel, want daartoe kunnen ze afstanden afleggen tot wel 30 kilometer. Dus, in tegenstelling tot de wolf is de raaf al heel lang terug in onze omgeving.

Raaf

Derde vierseizoenenwandeling

AUTEUR: HERMAN HESKAMP

De tijd gaat snel, alweer de derde wandeling achter de rug. Dit keer een speciale wandeling met een rondleiding en uitleg over de bewogen geschiedenis van de Engelenburg door de huidige bewoner c.q. manager van het hotel.

De heer Agricola gaf ons een lesje geschiedenis dat terugging tot de tachtigjarige oorlog.

De eerste bewoner van de Engelenburg was Jacob I Schimmelpenninck van der Oije. In de 80-jarige oorlog had het kasteel groot aanzien. De Prins van Oranje (Prins Maurits) veroverde de IJsselvallei op de Spanjaarden in 1591 en logeerde op de Engelenburg. In 1624 werd Kasteel Engelenburg verwoest door de Spaanse troepen o.l.v. Graaf Hendrik van den Bergh tijdens de inval in de Veluwe.

Engelenburg voor de Spaanse verwoesting van 1624

Jacob II Schimmelpenninck van der Oije herbouwde het kasteel in 1641 op de oude grondvesten. Hij liidde het nieuwe tijdperk in van het landgoed, dat hij voor de jacht gebruikte. Kasteel Engelenburg stond model voor de bouw van Paleis Het Loo in 1684.

In 1781 werd de Engelenburg aangekocht door Robert Jasper van der Capellen en kwam hiermee weer terug in de familie. Van der Capellen wilde zich hiermee toelating tot de Ridderchap van de Veluwe verwerven. Het huis werd het trefpunt van de revolutionair gezinde patriotten die zich tegen de falende stadhouder Willem V keerden. De monarchie overwon echter met behulp van het Pruisische leger en daardoor moest Van der Capellen vluchten naar Frankrijk.

In 1828 kocht de douairière Judith van Lennep het huis en zij zorgde voor een complete metamorfose van een weerbaar kasteel naar een lustoord "met schoone plantagiën". Zij heeft hiermee de grootste bouwkundige veranderingen in de 400-jarige geschiedenis van kasteel Engelenburg gerealiseerd.

Jonkheer Schelto van Citters, Commissaris van de Koningin in Gelderland, kwam in 1910 in het bezit van de Engelenburg. Hij liet in 1911 aan weerszijden van de oprijlaan een tuin aanleggen naar een ontwerp van de beroemde

tuinarchitect L. Springer. Hij verrijkte de bijzondere tuinen met o.a. de grootste taxus van Nederland en een bloementuin en herstelde de zichtas aan de achterzijde waardoor er weer een romantische diepte in het park verscheen. Na zijn overlijden in 1942 werd het huis verkocht voor fl. 150.000.

In april 1945, kort voor het einde van de Tweede Wereldoorlog, vestigde zich er een groep SS'ers die neerstreek in onder andere Brummen. Onder leiding van de SS-Untersturmführer Andries Jan Pieters werden in het kasteel Groot Engelenburg verzetsstrijders gemarteld en kort voor het vertrek van de SS'ers werden er acht verzetsstrijders doodgeschoten.

Na de Duitse bezetting werd het huis een vakantieoord voor medewerkers van de Twentsche Bank (later ABN Bank). In de 70'er en 80'er jaren stond Groot Engelenburg meer dan 10 jaar leeg.

In 1988 werd het landgoed door Anton de Lange verbouwd tot een exclusief hotel, restaurant, golf- en conferentiecentrum. In 2005 nam de familie Agricola kasteel Engelenburg over als 25e bewoner. Het hotel werd uitgebreid met het Kaapse Huis, een kopie van een Zuid-Afrikaans wijnhuis.

Na de rondleiding en de uitgebreide uitleg hebben we nog anderhalf uur gewandeld en herfstverschijnselen waaronder paddenstoelen en planten bewonderd. We vonden nog een eikhaas als bijzonderheid.

Eikhaas

Na de wandeling genoten we op het terras van een heerlijk kopje koffie, aangeboden door de Engelenburg. Twintig december is alweer de laatste wandeling op deze locatie. Voor volgend jaar moeten we een nieuw gebied zoeken

Natuurtuin in de zomer

AUTEUR: GERARD BOSCH

Foto: Gerard Bosch

Een aantal jaren nadat wij in het bezit waren gekomen van natuurtuin Harmanahof en deze enigszins naar de wensen van de werkgroep was ingericht, besloten wij om er tijdens de zomervakanties 's zondags excursies te houden. Dit werd aangekondigd in de pers en, vermoedelijk vooral omdat dit nieuw was, hadden we telkens zo'n 10 tot 15 deelnemers. De excursie begon om 14.00 uur en duurde ongeveer een uur. Lastig was, dat er regelmatig bezoekers bijkwamen die de tuin wilden bekijken en zich dan bij nader inzien bij de excursie wilden aansluiten. Ook omdat de belangstelling in de loop der jaren wat terugliep, werd besloten om de excursie te laten vallen. In plaats daarvan zou iemand van de werkgroep aanwezig zijn om aan bezoekers informatie te kunnen verstrekken over de tuin en wat daar zoal te zien was.

De zondagen in de zomervakantie werden verdeeld over de leden van de werkgroep en omdat we half juni al begonnen en eind augustus stopten, was ieder lid zo'n twee keer per seizoen aan de beurt. Dit jaar viel mij de eer te beurt om de eerste zondag van het seizoen, 17 juni, en de laatste op 26 augustus aanwezig te zijn. Beide zondagen was het prachtig weer en beide vielen buiten de periode van grote hitte. Sinds Loenen zijn klompenpad heeft zijn er meer bezoekers in de natuurtuin te zien dan in voorgaande jaren. Deze lopers van het klompenpad hebben doorgaans niet zoveel belangstelling voor de natuurtuin zelf maar meer voor de route die er doorheen loopt. Zij

zullen ongetwijfeld genieten van de natuur maar in mijn voorstelling is dat meer zoals deelnemers aan de Nijmeegse vierdaagse of de Airborne wandeltocht in Oosterbeek dat doen.

Op zondag 17 juni ben ik eerst eens gaan kijken wat er aan vlinders vloog. Dat viel nogal tegen, vooral doordat er weinig bloeiende planten waren. In de buurt van de klimop zag ik een boomblauwtje en bij wat de bloemenweide heet, vlogen vooral witjes een enkel bruin zandogje en een handjevol groot dikkopjes. Terwijl ik daar stond te kijken spraken twee dames mij aan die wat wilden weten over de planten die er groeiden. Ze waren afkomstig uit Wageningen en liepen een zelf gekozen route, die niets met het klompenpad te maken had. Al snel bleek dat dit geen beginners waren en dat zij zowel van de planten als van insecten het nodige wisten

Ik heb met hen de rest van de tuin doorlopen en toen wij weer terug waren en bij de poel stonden te praten zag een van de dames plotseling een vlinder op de grond zitten waarvan zij aanvankelijk dacht dat het een grote weerschijnvlinder was. Het bleek echter te gaan om een kleine ijsvogelvlinder. Gedrieën waren we het erover eens dat dit er inderdaad een was, alleen had ik deze vlinder hier nooit gezien of zelfs maar verwacht. Hij liet zich niet lang bekijken maar vloog in een snelle beweging weg en verdween tussen hoge struiken.

Mijn laatste zondagmiddag in de natuurtuin, 26 augustus was een rustige. Bezoek was er nauwelijks en dat bood mij de gelegenheid om de laatste uitbreiding van de tuin eens op mijn gemak te bekijken. Het ging om een lap grond naast de tuin en vormt het einde van het akkerland waar Natuurmonumenten elk jaar een graansoort verbouwt. Dit stuk land van zo'n 30 meter breed is door Natuurmonumenten geploegd en geëgd en daarna door enkele werkgroepleden, zo te zien, ingezaaid met twee graansoorten (haver en rogge) en koolzaad. Het is de bedoeling dat deze planten niet geoogst worden maar dat ze blijven staan om in het najaar te dienen als voedsel voor vogels en andere dieren.

Behalve de hier genoemde planten zag ik aan de overzijde van het pad nog een kleiner veldje met planten die in bloei stonden en relatief veel witjes trokken. Via de akkerland die aansluit op het stuk van Natuurmonumenten liep ik naar dit veldje toe en daar zag ik dat het om boekweiting die daar bloeide. Daartussen bloeiden echter ook diverse andere kruiden. Zo ontdekte ik phacelia, echte kamille en ook vlas met zijn mooie blauwe bloempjes. Voor zover ik mij herinner zou het nieuwe stuk worden ingezaaid met drie graansoorten (waarvan een dan blijkbaar koolzaad is geworden) en niet meer. De boekweiting moet echter ook bewust zijn ingezaaid, maar of dat met de andere kruiden ook het geval is geweest of dat deze tussen de andere zaden in zaten weet ik niet.

Daarnaast trof ik bij het pad aan het einde van het akkerland een zonnende kleine vuurvliinder aan, de eerste en tot nu toe enige van dit jaar. Hierna ben ik terugggegaan naar de poel om op uitkijk te gaan staan naar de ringslang. Regelmatig zag ik rimpelingen in het water, maar die waren te ver weg om vast te stellen wie deze veroorzaakte. Op een gegeven ogenblik was er weer zo'n beweging dichterbij in het water. Het bleek een jonge ringslang van een centimeter of 30 lang te zijn die rustig heen en weer zwom. Of hij prooi ving kon ik niet vaststellen. Kikkers waren het in elk geval niet want deze kleine slang maakte op hen totaal geen indruk. Het lukte mij nog wel om een foto te maken.

Foto: Gerard Bosch

Verder heb ik de natuurtuin voorzien van een nieuwe plantensoort. Ik had dit al eerder willen doen maar de extreme droogte liet dat niet toe. Het gaat om grondster (*Illecebrum verticillatum*). Dit plantje heb ik enkele jaren geleden gekregen van onze oud-voorzitter Guido Nijland, die in 2010 naar Drenthe verhuisde. Bij de woning die hij daar kocht behoorde een paardenbak en die was helemaal begroeid met grondster. Aangezien deze plant vooral op niet al te droge zandbodem zou voorkomen, leek het hem dat die het dus ook in mijn tuin zou moeten doen. Dat bleek in de praktijk echter niet zo te zijn en nergens waar ik het plantje heb neergezet leverde dat resultaat op.

Drie jaar geleden bleek echter plotseling dat de grondster zich had gevestigd tussen het grind bij huis. Sterker nog, het bleek zich daar goed thuis te voelen want het jaar daarop groeide er een heel plakkaat van dit kleine plantje met zijn sierlijke bloempjes. Dit jaar had de plant zich uitgebreid tot twee flinke plakkaaten zodat ik opmerkingen kreeg dat ik dit onkruid nu toch eens moest verwijderen. Dat heb ik deels gedaan door een flinke hoeveelheid mee te nemen naar de natuurtuin. Daar heb ik het op een stuk of 8 plaatsen in de grond gezet waar de omstandigheden mij wel gunstig leken.

Grondster detail

Het is nu afwachten of de plant volgend jaar nog op al die plaatsen staat. Het is namelijk een eenjarige waarvan het zaad de plantjes voor volgend jaar levert. In het grind rondom huis heeft de plant deze zomer al gebloeid en dat geldt dus ook voor de plantjes die ik heb overgezet naar de natuurtuin. Of er zaad in de uitgebloeide bloeiwijzen zat kan ik niet zeggen; ik heb ze er niet op gecontroleerd. Mocht het mislukt zijn, dan probeer ik het volgend jaar opnieuw en dan voor de bloei. Wie zin heeft om te kijken kan in de natuurtuin op zoek gaan en dan letten op de gunstige bodemomstandigheden voor de grondster.

Wolven in Nederland

AUTEUR: HERMAN HESKAMP

In maart 2015 bezocht een wolf vier dagen lang het noorden van Nederland en dit was de eerste zekere wolf in zo'n 150 jaar tijd die Nederland bezocht. De wolf is in heel Europa bezig aan een ware opmars en het lijkt een kwestie van tijd voor hij ook in Nederland terugkeert. Tot zover een bericht in 2015. Hoe is de stand van zaken na de zomer van 2018.

Bij de driemaandelijke monitoring die Wageningen Environmental Research (WENR) in opdracht uitvoert zijn twee onbekende wolven gesignaleerd. Dit brengt het totaal aantal in 2018 in ons land gesignaleerde wolven op acht. Van de andere zes exemplaren zijn dit kwartaal geen sporen gevonden. De nieuwe individuen zijn vastgesteld op basis van genetisch onderzoek met DNA uit bijtewonden bij schapen en uit keutels.

Begin juli meldde WENR op basis van genetisch onderzoek dat afgelopen voorjaar zes wolven Nederland hebben aangedaan. Dit is gebaseerd op DNA-monsters verzameld in de periode januari t/m april 2018. Recent is de analyse afgerond van DNA-monsters uit de periode mei t/m juli. De

monsters bestonden uit DNA afgenomen uit bijtewonden van aangevallen schapen, aangevuld met keutels die mogelijk van een wolf afkomstig waren. In de periode mei – juli werden met deze techniek twee individuen vastgesteld, een vrouw en een man.

Van de dit voorjaar vastgestelde zes individuen weten we dat Naya zich heeft gevestigd in Vlaanderen en dat een mannelijk exemplaar is doodgereden. De overige vier individuen zijn sinds april niet waargenomen. Dit houdt in dat er geen DNA van verzameld is, bijvoorbeeld omdat ze geen schapen hebben aangevallen, of dat ze het land alweer hebben verlaten.

Beide wolven die afgelopen zomer in Nederland zijn vastgesteld hebben grote afstanden afgelegd en daarbij de nodige barrières als wegen en rivieren weten te passeren.

De aanwezigheid van de vrouwelijke wolf werd aangetoond in monsters van acht verschillende locaties, in Groningen, Friesland, Drenthe (4 locaties), Overijssel en Gelderland (zie figuur). In Gelderland (1 locatie) en in Drenthe (2 locaties) betrof het monster een keutel. In de ande-

re gevallen (5 locaties) ging het om monsters van gebeten schapen. Het door WENR opgestelde DNA profiel werd doorgegeven aan WENR-collega's van Senckenberg Wildlife Genetics, die op basis van hun database konden vaststellen dat het een nakomeling betreft uit een roedel nabij Babben in Brandenburg, ca. 600 km van de Nederlandse grens. Ook de doodgereden wolf van Kloosterhaar (oktober 2017) kwam uit die roedel.

De mannelijke wolf dook voor het eerst op in monsters genomen eind juni op twee locaties in Friesland, en daarna begin juli in Flevoland en Gelderland. In alle gevallen ging het om monsters van gebeten schapen. Een check met de collega's van Senckenberg maakte duidelijk dat hetzelfde individu begin juni al was gesignaleerd in het Duitse Norden (Nedersaksen). Onduidelijk is uit welke roedel het dier exact afkomstig is.

De route die deze wolf heeft genomen is opmerkelijk aangezien het dier waarschijnlijk door de Flevopolder is gelopen en daarna de Betuwe in. Vervolgens is hij verder zuidwaarts getrokken en lijkt hij nu in Vlaanderen op te trekken met de gezenderde wolvin Naya die in deze winter door Nederland liep.

Opmerking: (Wolvin Naya loopt nu zonder zender rond. De batterij van haar halsband was leeg. Een Duits onderzoeker heeft de halsband vanop afstand verwijderd. Naya wordt nu gevolgd door een 50-tal camera's. En dat levert

andere, extra informatie op zegt Dries Gorissen van Natuur en Bos. Naya zal geen nieuwe halsband krijgen.

Op dit moment loopt er een wolf op de zuidelijke Veluwe en op de Noord-Veluwe waarschijnlijk een vrouwelijke en een mannelijke wolf. Op 20 km van de Nederlandse grens in Meppen (Dld) zijn dit voorjaar welpen geboren zodat we daar over een roedel spreken.

De wolfenfoto's zijn gemaakt door Herma Scherpenzeel in het wildpark Anholter Schweiz. Het is een dierenpark, met ongeveer 50 diersoorten in een natuurlijke omgeving en 6 km wandelpaden. Het wildpark Anholter Schweiz ligt in Münsterland in de stad Isselburg, vlakbij de Nederlandse grens.

Bron: www.wolveninnederland.nl voor meer informatie

Wat moet je doen als je een wolf ziet?

De kans dat je een wolf in Nederland ziet is heel klein. – Mocht je toch een wolf zien, volg dan de volgende adviezen op:

- 1) Blijf rustig
- 2) Maak een foto of filmpje indien mogelijk
- 3) Neem langzaam afstand
- 4) Houd je hond aan de lijn
- 5) Als de wolf te dichtbij komt, luid spreken en armgebaren maken
- 6) Voer of lok de wolf niet
- 7) Geef de melding door aan het wolvenmeldpunt van Wolven in Nederland

www.wolveninnederland.nl/wolf-gezien

Excursie beken en sprengen

AUTEUR: BERT VAN DER SAAG

Excursie beken en sprengen van 16 september 2018

Nadat we er bij het voorwandelen achter waren gekomen dat de tocht naar zowel de Soerense beek als de Eerbeekse beek niet te doen zou zijn, hebben we alles omgegooid.

'We', dat waren Lambert Kouwenberg, Jan Coenraads en ondergetekende,

Het stuk naar de Soerensebeek was niet boeiend genoeg en daarbij zou de totale afstand veel te groot zijn.

We hebben de start verplaatst naar de Van Vreeswijklaan en de Soerense beek weggelaten.

Over bleven de Zuid-Eerbeekse beek en de Coldenhovense beek. Daarna zegde Jan af wegens trieste privéomstandigheden. Desondanks kunnen we terugzien op een prima verlopen tocht.

Lambert en ik konden 24 deelnemers verwelkomen, die zonder enig probleem de uitgekozen, gewijzigde (start)

locatie goedkeurden.

Het prachtige weer was natuurlijk een extraatje dat mooi meegenomen was.

Leuk was dat er verschillende deelnemers vanuit andere plaatsen waren en dat er Eerbekers bijliepen die op plekken kwamen die ze nog niet kenden.

Na overleg besloten we als één groep te gaan. Lambert 'deed' de flora en fauna en ik nam de verhalen en water op me. Dit ging, zoals gewoonlijk, zonder haperingen. Leuk was het om weer op 'mijn plek' van de IVN-natuurgidsencursus te zijn en te zien dat dit bos nog steeds een puinhoop blijkt te zijn. Maar wel een puinhoop met veel leven, al blijft het eeuwig zonde dat de Zuid-Eerbeekse beek niet meer stroomt. Misschien een volgend project voor IVN-liefhebbers?

Mooi is het ook om te zien dat de natuur zich alweer aan het herstellen is na de droogte van de afgelopen zomer. Via de Middenallee liepen we naar de Boshoffweg, waar we lieten zien waar de beek verder liep.

Over een mooi pad met veel bezienswaardigheden, waar Lambert het nodige over vertelde, kwamen we bij de 'schone' kop van de Coldenhovensebeek. (Grappig dat bijna niemand het bestaan van het bankje van Paul Sanders kende).

Vervolgens liepen we naar de begroeide kop van de beek en hier zagen we dat de beekruimers weer genoeg te doen hebben. Via het Hans Wensinkbruggetje gingen we verder langs de beek naar het Dieperinksbruggetje en daarna in een lang lint over de Boshoffweg naar het pad tegenover de Zuiderzon.

Hierna kwamen we weer bij de restanten van de Zuid-Eerbeekse beek en ging het terug naar de Van Vreeswijk-klaan.

Het was inmiddels kwart over vier geworden en tijd om af te sluiten.

We praatten met enkele deelnemers nog na en met Lambert evalueerden we de excursie.

We vonden beiden dat het een geslaagde tocht was geweest.

Agenda

Zaterdag 10 november

Voorwandelen Veldhuizen en de waterval Loenen

Start: 09.00 uur

Eerste gids: Gerard Nijhof

Overige gidsen: Joop Gerretse en Mart Helle

Donderdag 20 december

Vierseizoenenwandeling Groot Engelenburg

Aanvang: 09.30 uur

Start: Parkeerplaats Groot Engelenburg

Eerbeekseweg 3 Brummen

Zondag 11 november

Publieksexkursie Veldhuizen en de waterval Loenen

Aanvang: 14.00 uur

Thema: Natuur in de buurt

Start: Parkeerplaats De Groote Modderkolk

In Loenen (GLD)

Zaterdag 29 december

Eindejaarswandeling vanaf Kasteel ter Horst

Aanvang: 09.30 uur met koffie

Lengte: ca. 15 km met erwtensoep op het eind

Kosten: 8,50 euro, IVN-leden 7,50 euro

Start: Kasteel Ter Horst

Hoofdweg 74, 7371 AK Loenen (GLD)

Gidsen: Cris Holtslag, Gerard Nijhof en Herman Heskamp

Opgave bij bovengenoemde gidsen

Zaterdag 8 december

Voorwandelen Winterdijk Gietelo

Start: 09.00 uur

Eerste gids: Lambert Kouwenberg

Overige gidsen: Aad van Leeuwen en Sandra Omlo

Zaterdag 12 januari 2019

Voorwandelen Deelense woud

Start: 09.00 uur

Eerste gids: Aad van Leeuwen

Overige gidsen: Bert v.d. Saag, Lambert Kouwenberg

en Herman Heskamp

Zondag 9 december

Publieksexkursie Winterdijk Gietelo

Aanvang: 14.00 uur

Thema: Doorstappen

Start: Bakkerij Brill

Rijkstraatweg 24, 7383AR Voorst

Zondag 13 januari 2019

Publieksexkursie Deelense woud

Aanvang: 14.00 uur

Thema: Winterwandeling

Start: Parkeerplaats Deelerwoud

Oude Arnhemseweg, 7371 TB Loenen (GLD)

Alle excursies duren ongeveer twee uur, tenzij anders
aangegeven. Stevig schoeisel is een aanrader.